

Bu il yanvar ayının 10-da Bakı Dövlət Universitetinin professoru, filologiya elmləri doktoru, türkoloji araşdırmalar elmi-tədqiqat laboratoriyasının müdiri, tanınmış türkoloq, ədəbiyyatşünas, şair, tərcüməçi, jurnalist Ramiz Əskərin 70 yaşı tamam oldu. Yubilyar bu münasibətlə redaksiyamızın qonağıdır.

- Ramiz müəllim, 70 yaşa çatmaq necə bir duyğudur?

- Heç də xoş olmayan, anlaşılmaz bir duyğudur. Sanki qəfil baş verdi. Bir də gözümlü aqdim ki, 60 sovuşub, 70-ə çatmışam. Mənəvi cəhətdən özümü 40 yaşında, fiziki cəhətdən 80 yaşında hiss edirəm.

- Bunu necə anlamaq olar?

- Hiss-həyəcan qocalmayıb, bədən isə qocalıb. Planlarım var, durmadan yazmaq-yaratmaq istəyirəm, ancaq fiziki qüvvəm azdır, yəni gözlərim fərdən düşüb, yaxşı görmür, ayaqlarım süstləşib, sürətli yeriyə bilmirəm, əlimdə beş kilo yük daşıya bilmirəm, hafizəm korlanıb, İQ (ay kü) deyilən intellektual əmsalim azalıb, olsa-olsa məlumatım, biliyim artıb.

- Deməli, vaxtında özünüzü, sağlamlığınızı çox istismar edibsiniz, həddən artıq çox və gərgin işləyibsiniz...

- Doğrudur. Mən ilk gəncliyimdən çox oxumuşam, əldən düşənə, yorulana qədər oxumuşam, yuxusuz qalmışam. Orta məktəbi qızıl medalla bitirmişəm. Bakı Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsinə 25 balla, bugünkü rəqəmlə 700 balla girmişəm. Tələbə vaxtı hər gün Axundov adına kitabxanaya gedirdim, gecə gec yatırdım. Dərslərə hazırlaşırıdım, parlaq oxuyurdum. Ona görə də əlaçı tələbə kimi III kursdan Moskva Dövlət Universitetinə gedə bildim.

- Bu iki ali məktəb arasında fərqlər nə idi?

- BDU-da müəllimlər bütün tələbələri tanıyırdı. Burada auditoriyada 50 tələbə olurdu, orada 500. MDU-da dərse davamiyyət buradakı kimi ciddi deyildi. 500 adamlıq amfiteatrda müəllim müəlliməni mikrofonla oxuyurdu, jurnal yoxlamırdı. İmtahan zamanı "sən mənə dərsmə gəlməyibsən, mənə saymayıbsan" deyərək bir söhbət də olmurdu. Bir sözlə, orada təhsil prosesi daha demokratik idi. Moskva mühitində həyat daha şən, daha maraqlı idi.

- Sonrakı həyatınız necə keçdi?

- 1978-ci ildə mən Bakıya qayıdıb Azərbaycan radiosunda işə başladım. Radio qəzet deyil, orada dəqiqənin yox, saniyənin söhbəti var. Efir gözləmir, boş qala bilməz. Bu mənada adamdan yüksək məsuliyyət və dəqiqlik tələb edir. Beş il orada işlədim. Sonra yeddi dildə (Azərbaycan, ərəb, fars, türk, ingilis, fransız və alman) çıxan "Azərbaycan bugün" jurnalının, 6-7 ay sonra isə üç əlifba ilə (kiril, latın və ərəb) çıxan "Odlar yurdu" qəzetinin redaktoru oldum.

- Bu qəzet o dövrün ən populyar qəzeti idi. Nəyə görə?

- O vaxt Qarabağ olayları təzə-təzə közərdirdi. Mərkəzi hökumət, yəni şanlı qızıl Moskva açıq-aşkar ermənilərin tərəfini tuturdu. Bu hadisələrin fonunda milli azadlıq hərəkatı başlandı. Qəzet ən yaxın tariximizdəki ağ ləkələr, ADR-in dövlət atributları (bayraq, gerb, himn), xarici və daxili siyasəti haqqında xoruz səsi eşitmə-

miş materiallar dərc edirdi, xaricdəki həmvətənlərlə müsahibələr aparır, onların qurduqları cəmiyyətlər, mərkəzlər, qəzet və jurnallar, keçirdikləri tədbirlər haqqında yazılar verirdi. İkinci dünya müharibəsində itkin düşən insanların axtarılıb tapılması üçün elanlar dərc edirdi. Bir də ki gənc nəsillə latın və ərəb əlifbalarını öyrətdirdi. Təbii ki, bütün məsuliyyət mənim çiyində idi.

- O dövrdə sət senzura var idi, senzura ilə necə dil tapırdınız?

- Senzuraya deyirdik ki, bu qəzet xaricdəki həmvətənlər üçün çıxır. Biz onları yenidənqurmaya və aşkarlığa, sovet hökumətinin apardığı siyasətə inan-

ki Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin türkologiya kafedrasında bir neçə il saathesabı dərslər dedim, sonra ştata keçdim. 2007-2012-ci illərdə bədi tərcümə elmi-tədqiqat laboratoriyasının müdiri oldum. 2012-ci ildə türk xalqları ədəbiyyatı kafedrasının, 2017-ci ildə türkologiya kafedrasının müdiri seçildim. 13 il kafedra müdiri vəzifəsində işlədim. 2023-cü ildən türkoloji araşdırmalar elmi-tədqiqat laboratoriyasının müdiriyəm.

- BDU-dakı fəaliyyətiniz haqqında bir az geniş məlumat verin.

- Baxın, biz türk xalqları ədəbiyyatı fənnini tədris edir, türk ediblərinin həyat və yaradıcılığı üzrə mühazirələr oxuyur, ədəbiy-

linin, Əli Ağbaşın, Oraz Yağmurun, Todur Zanetin şeirlərini, "Monqolların gizli tarixi"ni, "Türk ədəbiyyatı tarixi"ni (2 cild), özbək və türkmən poeziyası antologiyalarını çevirdim. Qurbanqulu Berdimühəmmədovun "Axaltəke atı", Rəcəb Albayraqın "Türklərin İrəni" (2 cild), İbrahim Qəfəsoğlunun "Türk milli mədəniyyəti", Osman Turanın "Türk cahən hakimiyyəti məfkurəsi tarixi", nəhayət, N.Ozerovun "İlham Əliyev: Mən Azərbaycanı inanıram" kitabları da bu qəbildəndir.

- Bu tərcümələrə görə siz müxtəlif mükafatlara layiq görülmüşünüz.

- Bəli. Mən Türkiyənin "Türk dünyasına xidmət" və "Qızıl al-

ri", "Qutadğu bilik", "Orxon abidələri", "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı", "Əlişir Nəvayi: şəxsiyyəti və sənəti", "Əlişir Nəvayinin lirikası" monoqrafiyalarını göstərə bilərəm. İki monoqrafiyam ("Alişir Nəvayi və uning "xamsa"si, "Uzbek adabiyotidan tadtqiqotlar") özbək dilinə tərcümə olunaraq Daşkənddə nəşr edilib. "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" adlı kitabım isə Bişkekə qırğız dilində çap olunur.

- Bu anda nə üzərində işləyirsiniz?

- Bu il böyük türkmən şairi və mütəfəkkiri Məxdumqulunun 300 illik yubileyi münasibətilə onun bir kitabını nəşrə hazırlayıram. Gör-

70 yaşlı türkoloq Ramiz Əskər: "Türkəm və türkçüyəm!"

dirmalıyıq. Ona görə də bu materialı kəsib doğramayın. Senzuranın kəsib çıxardığı yerləri mən ağ buraxırdım, yerinə də qayçı işarəsi qoyurdum. 1988-ci ilin sentyabrında qəzetdə "Məmməd Əmin Rəsulzadə" sərlövhəli iri bir yazı dərc edərək mətbuatda tabu və qadağalar dövrünə son verdik.

- Yaşlı nəsil sizin fəaliyyətinizi yaxşı xatırlayır.

- 1989-cu ildə "Odlar yurdu" qəzetinə ölkə daxilində abunə yazılmaq imkanı yarandı. Birinci ildə yüz mindən çox tirajımız oldu. Daha sonra tiraj üç yüz minə çatdı. "Odlar yurdu"ndakı silsilə yazılara görə mən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin "Qızıl qələm" mükafatını aldım. Sonrakı illərdə ölkəmizin mətbuat sahəsində verilən "Həsən bəy Zərdabi" və "Humay" mükafatlarına, Türkiyənin "Yeni Orhun", Küveytin "İslama xidmət" ödüllərinə layiq görüldüm.

- "Odlar yurdu"ndan sonra harda işlədiniz?

"Senzuraya deyirdik ki, bu qəzet xaricdəki həmvətənlər üçün çıxır. Biz onları yenidənqurmaya və aşkarlığa, sovet hökumətinin apardığı siyasətə inandırmalıyıq. Ona görə də bu materialı kəsib doğramayın. Senzuranın kəsib çıxardığı yerləri mən ağ buraxırdım, yerinə də qayçı işarəsi qoyurdum. 1988-ci ilin sentyabrında qəzetdə "Məmməd Əmin Rəsulzadə" sərlövhəli iri bir yazı dərc edərək mətbuatda tabu və qadağalar dövrünə son verdik..."

- Sonra İstanbulda çıxan "Hürriyyət" qəzetinin və Uluslararası Haber Ajansının (Ankara) Azərbaycan üzrə xüsusi müxbiri, "Yeni Forum" jurnalının (Ankara) Azərbaycan təmsilçisi, "XXI əs" və "Meydan" qəzetlərinin redaktoru, AJB-nin katibi və baş katibi oldum. Çoxillik və səmərəli fəaliyyətimə görə "Azərbaycanın Əməkdar jurnalisti" fəxri adına layiq görüldüm. Mənzil-qəragahı Vyanada yerləşən Beynəlxalq Mətbuat İnstitutunun, Avrasiya Yazarlar Birliyinin (Ankara), Özbəkistan Yazarlar Birliyini və Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüyəm.

- Bəs niyə jurnalistikadan getdiniz?

- Bilirsiniz, elm mənə çəkirdi. Elmi əsər yazmaq, dərslər demək, gənclərə türklük və türkçülük ruhu aşıllamaq istəyirdim. Odur ki, Ba-

yaq tələbələr oxumağa heç nə tapmırdılar. Nə bizim dildə, nə də orijinalda heç nə yox idi. Ona görə də mən tərcümə olunacaq əsərlərin siyahısını tutdum. Usanmadan çalışaraq rus, türk, özbək, qazax, qırğız, türkmən, uyğur, tatar, başqırd və qaqaz dillərindən 66 kitab çevirdim. Bu tərcümələrin başında dahi dilçi, türkologiyanın banisi Mahmud Kaşğarının "Divanü lüğət-it-türk" əsəri (4 cild) durur. Yusif Balasağunlunun "Qutadğu bilik" poemasını, Əlişir Nəvayinin xəmsəsini (5 cild) və risalələrini (2 cild), Faruq Sümərin "Oğuzlar", Bahəddin Ögelin "Türk mifologiyası", Baburun "Baburnamə" kitablarını, Bayqaranın, Əndəlibin, Məxdumqulunun, Molla Nəfəsin, Abdulla Tukayın, Bəkir Çobanzadənin seçilmiş əsərlərini, Toktoqulun, Robert Minnull-

ma", Özbəkistanın "Babur", Ukraynanın "Bəkir Çobanzadə", Türkmənistanın "Altın əsr", Beynəlxalq Türk Akademiyasının "Vilhelm Tomsen" və "Əlişir Nəvayi" qızıl medallarına, TürkSOY-un, Qazaxistanın, Özbəkistanın, Qırğızistanın, Türkmənistanın, Tataristanın və Rusiyanın medallarına layiq görülmüşəm. 2021-ci ildə "Turan" Elmlər Akademiyasının akademiki, Babur adına Əndican Dövlət Universitetinin fəxri professoru, Nəvayi şəhərinin fəxri vətəndaşı seçilmişəm.

- Siz alim kimi də xeyli maraqlı əsərsəyə götürübsünüz.

- Mən 28 orijinal kitab, monoqrafiya, tədris vəsaiti, fənn proqramı, 300-dən artıq elmi məqalə qələmə almışam. Bu əsərlər arasında "Mahmud Kaşğari və onun "Divanü lüğət-it-türk" əsəri", "Dahi türk dilçisi Mahmud Kaşğar-

kəmli qırğız şairi Toktoqulun 160 yaşı tamam olur. Bu yubileyə də bir kitab həsr etmək istəyirəm. Türkmən qəhrəmanlıq dastanı "Goroğlu"nu ana dilimizə çevirmək barədə çox düşündüm. Nəhayət, bacım, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Nailə Əskərlə bu ağır işə girişdik. Tərcümə üç cildə ibarət olacaq, iki cildin tərcüməsi artıq çapa hazırdır. İndi cildlərə ön söz və qeydlər yazırıq.

- Sizin əməyiniz Azərbaycan dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirilib.

- Elədir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə səmərəli elmi və ədəbi-publisistik fəaliyyətimə görə 2014-cü ildə mən "Şöhrət" ordeninə layiq görülmüşəm. 2022-ci ildə isə Özbəkistanın "Dostluq" ordeni ilə təltif edilmişəm. Mənim həyatımın mənası mədəniyyət və ədəbiyyat sahəsində türk xalqlarını bir-birinə yaxınlaşdırmaq, onların inteqrasiyasına nail olmaqdır. Mən türkmən və türkçüyəm!

- Hörmətli Ramiz müəllim, siz yubileyiniz münasibətilə ürək-dən təbrik edir, sağlam ömür və yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzu edirik!

Müsahibəni apardı:
Tural Turan